

Beschermingsmaatregelen leiden tot herstel van grote zoogdierpopulaties, waaronder ook de terugkeer van de wolf (*Canis lupus*) in Nederland. Er is veel kennis aanwezig over de gedragsecologie van grote carnivoren in ongestoorde, natuurlijke landschappen. Echter, een open vraag is hoe de wolf zich gedraagt in een dichtbevolkt half-natuurlijk/cultuurlandschap en welk effect dat heeft op dergelijke ecosystemen. Gerber et al schrijft daarover *Our review shows that wolves recolonizing Europe rarely led to critical changes in the ecosystems, so that exaggerating or romanticising their role in ecosystem functioning does not seem appropriate.....Here we documented a strong context-dependence of NCE on prey behaviour and stronger effects in areas with relatively low human impact..... Regarding a landsharing view, we need more knowledge on the effects of carnivores on the ecosystem with a focus on the influence of human activities on predator-prey relationships and resulting cascading effects.*

Onbekend is wat de invloed is van carnivoren op het gedrag van prooidieren, zoals edelhert, wild zwijn en ree in door mensen gedomineerde landschappen. De prooidieren moeten nu manoeuvreren tussen menselijke verstoring aan de ene kant, en predatierisico aan de andere kant. Het beantwoorden van deze vraag is belangrijk vanuit zowel fundamenteel als maatschappelijk perspectief.

In dit project willen wij wolven, edelherten, wilde zwijnen en reeën in Het Nationale Park De Hoge Veluwe uitrusten met GPS-zenders, om zo meer kennis te krijgen de gedragsecologie van wolven en hoefdieren in een half-natuurlijk/cultuurlandschap. GPS-zenderen van dieren in Het Nationale Park De Hoge Veluwe heeft een hoge kans op het verkrijgen van inzicht van de gedragsecologie van wolven en prooidieren in een half-natuurlijk/cultuurlandschap vanwege een gunstige context, namelijk: (i) Aanwezigheid van een bestaand, langlopend cameravalnetwerk. (ii) Een ruimtelijk en temporeel sterk variërende recreatiedruk. (iii) In het Park is er een gevestigde roedel wolven en een grote prooibasis bestaande uit edelherten, wilde zwijnen en reeën.

In dit onderzoek beogen wij het vergroten van begrip van gedragsecologie van wolven en prooidieren in een gebied met veel menselijke activiteit. We zullen daartoe in Het Nationale Park vijf wolven, tien edelherten, tien wilde zwijnen en tien reeën uitrusten met GPS-halsbandzenders en het ruimtegebruik vastleggen. Tegelijk wordt de recreatiedruk gemeten door het gebruik van de paden in en verdeeld over het Park in zijn algemeenheid te meten en op basis van vrijwilligheid de verschillende specifieke gebruikersgroepen van het Park random te volgen met tracers.

Door de dierdata te combineren met recreatiedruk, alsmede contextuele factoren zoals weer, zal in detail kunnen worden onderzocht in hoeverre en hoe wolven mensen mijden en tegelijkertijd jagen op prooidieren. Vanuit het oogpunt van edelherten, wilde zwijnen en reeën, zal kunnen worden onderzocht hoe prooidieren een balans vinden tussen vermijden van wolven aan de ene kant en mensen aan de andere kant.

In gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid leidt de terugkomst van de wolf tot maatschappelijke onrust; dit geldt ook voor Nederland. Dit onderzoek zal bijdragen aan een beter begrip van hoe mensen, grote carnivoren en hoefdieren interacteren in een dichtbevolkt cultuur/half-natuurlijk landschap. Concreet zal dit onderzoek inzichten moeten opleveren over de factoren die leiden tot negatieve mens-wolf interacties, in de vorm van ongewenste (of ongewenst ervaren) ontmoetingen, en de predatie (aanvallen op vee).

De begroting van dit project bedraagt

	stukprijs	eenheid	aantal	totaal			
				€ 289.567			
Zenders	€ 2.500	stuk	35	€ 87.500			
Basis station	€ 2.000	stuk	1	€ 2.000		eigen bijdrage Hoge Veluwe	€ 37.047
UHF tracking equipment	€ 500	stuk	1	€ 500		eigen bijdrage WUR	€ 89.520
Dierenarts	€ 150	uur	420	€ 63.000	12 uur per beest, 35 beesten	bijdrage derden	€ 127.500
Hoge Veluwe jachtopzichters zenderen	€ 38	uur	420	€ 16.086	12 uur per beest, 35 beesten	bijdrage	
Hoge Veluwe UHF tracking	€ 25	uur	384	€ 9.757	16 uur per maand, 2 jaar lang	bijdrage	
Hoge Veluwe management overleg	€ 92	uur	48	€ 4.416	2 uur per maand, 2 jaar lang	bijdrage	
Hoge Veluwe divers	€ 57	uur	120	€ 6.787	5 uur per maand, 2 jaar lang		
WUR zenderen	€ 60	uur	420	€ 25.200	12 uur per beest, 35 beesten	totaal bijdragen	€ 254.067
WUR management overleg	€ 60	uur	48	€ 2.880	2 uur per maand, 2 jaar lang	tekort	€ 35.500
WUR divers	€ 60	uur	384	€ 23.040	16 uur per maand, 2 jaar lang		
WUR organiseren data	€ 60	uur	160	€ 9.600			
WUR interpretatie data	€ 60	uur	160	€ 9.600			
WUR schrijven artikel	€ 60	uur	320	€ 19.200			
Trackers bezoekers	€ 100	stuk	100	€ 10.000			

Van de totale begroting van € 289.567 is inmiddels € 254.067 gedekt. Bijgaand de vraag of de provincie het resterende bedrag van € 35.500 zou willen aanvullen.

Literatuur:

Gerber et al, 2024. *Do recolonising wolves trigger non-consumptive effects in European ecosystems? A review of evidence*

De Jong et al. *Gedragsecologie van wolven en hoefdieren (edelherten, wilde zwijnen en reeën) in een gebied met veel menselijke activiteit*